

Briselē, 6.12.2017.
COM(2017) 822 final

**KOMISIJAS PAZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM, EIROPADOMEI,
PADOMEI UN
EIROPAS CENTRĀLAJAI BANKAI**

**JAUNI BUDŽETA INSTRUMENTI STABILAI EUROZONAI SAVIENĪBAS
SISTĒMAS IETVAROS**

1. IEVADS

Savā 2017. gada runā par stāvokli Savienībā un tai pievienotajā nodomu vēstulē priekšsēdētājs **Junkers paziņoja par Komisijas nodomu izveidot īpašu eurozonas budžeta posteni ES budžetā**, kas paredz četras šādas funkcijas: 1) strukturālo reformu palīdzība, balstoties uz Komisijas Strukturālo reformu atbalsta programmu; 2) stabilizācijas funkcija; 3) banku savienības atbalsta mehānisms un 4) konverģences instruments pirmspievienošanās palīdzības sniegšanai dalībvalstīm ceļā uz dalību eurozonā.

Šīs idejas ir sīkāk izklāstītas šajā paziņojumā, kas ir daļa no iniciatīvu paketes, kuru mērķis ir **padziļināt Eiropas ekonomisko un monetāro savienību**¹. Šīs paketes pamatā ir jo īpaši piecu priekšsēdētāju 2015. gada 22. jūnija Ziņojums par Eiropas ekonomiskās un monetārās savienības izveides pabeigšanu² un Komisijas 2017. gada 31. maija Pārdomu dokuments par ekonomiskās un monetārās savienības padziļināšanu³.

Ekonomiskās un monetārās savienības padziļināšana un ES publisko finanšu modernizācija ir galvenie virzieni diskusijās par Eiropas nākotni, kas aizsākās ar Komisijas 2017. gada 1. marta balto grāmatu⁴. Tas tika atkārtoti uzsvērts 2017. gada 28. jūnija Pārdomu dokumentā par ES finanšu nākotni⁵. Pašreizējos apstākļos paveras iespējas ierosināt konkrētus tālredzīgus priekšlikumus gan par ekonomiskās un monetārās savienības nākotni, gan arī par to, kā turpmākās ES publiskās finanses var palīdzēt reaģēt uz konstatētajām problēmām.

Eiropas pievienotā vērtība ir centrālais temats diskusijās par Eiropas publiskajām finansēm. ES resursi būtu jāizmanto, lai finansētu Eiropas sabiedriskos labumus. Tādi labumi nāk par labu ES kopumā, un tos nevar efektīvi nodrošināt neviena no dalībvalstīm viena pati. Saskaņā ar subsidiaritātes principu un proporcionalitātes principu ES būtu jārīkojas, ja tā piedāvā labāku atdevi no katra nodokļu maksātāja euro salīdzinājumā ar rīcību, kas veikta valstu, reģionālā vai vietējā līmenī vien.

No ekonomiskās un monetārās savienības padziļināšanas labumu gūs gan eurozona, gan ES kopumā. Integrētāka un efektīvāka eurozona radīs papildu stabilitāti un labklājību visā ES, tajā pašā laikā nodrošinot, ka Eiropas ekonomikas ietekme tiek ņemta vērā pasaules mērogā. Šajā paziņojumā izklāstīto jauno budžeta instrumentu mērķis ir risināt dažas konkrētas eurozonas dalībvalstu vajadzības un arī to dalībvalstu vajadzības, kuras ir ceļā uz eurozonu, vienlaikus paturot prātā viņu kā ES dalībvalstu vajadzības un gaidas plašākā mērogā. To mērķis ir arī maksimāli palielināt sinerģiju starp pašreizējiem un nākotnes instrumentiem, ar kuriem Komisija nāks klajā 2018. gada maijā un kuri būs daļa no Komisijas priekšlikumiem ES daudzgadu finanšu shēmai laikposmam pēc 2020. gada.

¹ COM(2017) 821, 2017. gada 6. decembris.

² Eiropas ekonomikas un monetārās savienības izveides pabeigšana, Žana Kloda Junkera ciešā sadarbībā ar Donaldu Tusku, Jerūnu Deiselblūmu, Mario Dragi un Martinu Šulcu sagatavotais ziņojums, 2015. gada 22. jūnijs.

³ COM(2017) 291, 2017. gada 31. maijs.

⁴ COM(2017) 2025, 2017. gada 1. marts.

⁵ COM(2017) 358, 2017. gada 28. jūnijs.

2. ES PUBLISKĀS FINANSES ŠODIEN

ES publiskās finanses veido ES budžets un vairāki citi eurozonas un Eiropas mehānismi un finanšu instrumenti. Tās veicina dalībvalstu ekonomisko un sociālo attīstību un atbalsta kopīgas ES līmeņa prioritātes (pārskatu skatīt pielikumā).

Ekonomiskās un monetārās savienības padziļināšana ir viena no šīm kopīgajām prioritātēm. Tam nepieciešam atsevišķu dalībvalstu apņēmīga rīcība un pienācīgs atbalsts no ES budžeta un politikas koordinēšanas instrumentiem. Šajā paziņojumā izklāstīti priekšlikumi un idejas par to, kā labāk izmantot ES budžetu, lai stiprinātu mūsu savstarpēji atkarīgo valstu ekonomiku noturību. Progress, ko eurozonas valstis un ārpus tās esošās valstis ir panākušas reformu īstenošanā un attīstībā, nāks par labu visiem.

ES budžetā jau ir visaptverošs tādu instrumentu klāsts, kam ir ievērojama ietekme (sākot no dotācijām un beidzot ar finanšu instrumentiem), taču ES budžets joprojām ir samērā neliels. ES budžets, kurš ir aptuveni 1% apmērā no ES kopējā iekšzemes kopprodukta, ir ierobežots salīdzinājumā ar valstu budžetiem, turklāt uz to attiecas prasība par ieņēmumu un izdevumu līdzsvarotību gada griezumā. Neraugoties uz to, ES instrumentiem ir liela stratēģiska un ekonomiska ietekme vairākās dalībvalstīs un nozarēs. Pašlaik ES budžets šo ietekmi nodrošina galvenokārt ar dotācijām ekonomikas dalībniekiem vai valsts sektora iestādēm, ko izmaksā tieši Eiropas iestādes vai kas tiek izmaksātas kopīgi ar dalībvalstīm. Jo īpaši dažās dalībvalstīs līdzekļi no Eiropas strukturālajiem un investīciju fondiem pēdējo gadu laikā veidoja vairāk nekā pusi no kopējām publiskajām investīcijām, tādējādi lielā mērā veicinot ekonomiskā un sociālā stāvokļa izlīdzināšanas procesu reģionos un valstīs visā Eiropā. Turklāt, ņemot vērā, ka ES budžeta atbalsts ir sadalīts pa vairākiem gadiem, tam ir arī zināma stabilizējoša ietekme uz publiskajām investīcijām laika gaitā, un — kā liecina Grieķijas ekonomikai sniegtais atbalsts — ekonomisku grūtību gadījumā tam var būt stabilizējoša loma⁶. Ir arī vairāki ES līmeņa instrumenti, kas (lai gan apjoma ziņā tie nav lieli) var īpaši palīdzēt mazināt ekonomikas satricinājumus valstu vai vietējā līmenī⁷.

Kopš pašreizējās Komisijas pilnvaru sākuma Eiropas strukturālos un investīciju fondus un citas attiecīgas programmas papildina Eiropas Stratēģisko investīciju fonds. Ar tā dēvēto “Junkera plānu” ir atbalstītas privātās investīcijas visā Eiropā un nodrošināts elastīgs veids, kādā pavairot ierobežoto publisko līdzekļu ietekmi uz privāto investīciju veicināšanu⁸.

⁶ Komisija 2015. gada 15. jūlijā nāca klajā ar paziņojumu “Jauns sākums nodarbinātības un izaugsmes veicināšanai Grieķijā” (COM(2015) 400) un ierosināja vairākus ārkārtas pasākumus, kas palīdzēja maksimāli palielināt ES līdzekļu apguvi Grieķijas reālās ekonomikas atbalstam.

⁷ Citi šādi instrumenti ir Jaunatnes nodarbinātības iniciatīva, kuras ietvaros tiek sniegts atbalsts dalībvalstīm un reģioniem, kur ir augsts jauniešu bezdarba līmenis; Eiropas Savienības Solidaritātes fonds, no kura tiek sniegta palīdzība dalībvalstīm vai reģioniem, ko skārušas lielas katastrofas; kā arī Eiropas Globalizācijas pielāgošanās fonds, no kura tiek sniegts atbalsts cilvēkiem, kas atlaisti tādēļ, ka ir notikušas lielas strukturālas izmaiņas pasaules tirdzniecības modeļos, vai arī globālās ekonomikas un finanšu krīzes dēļ.

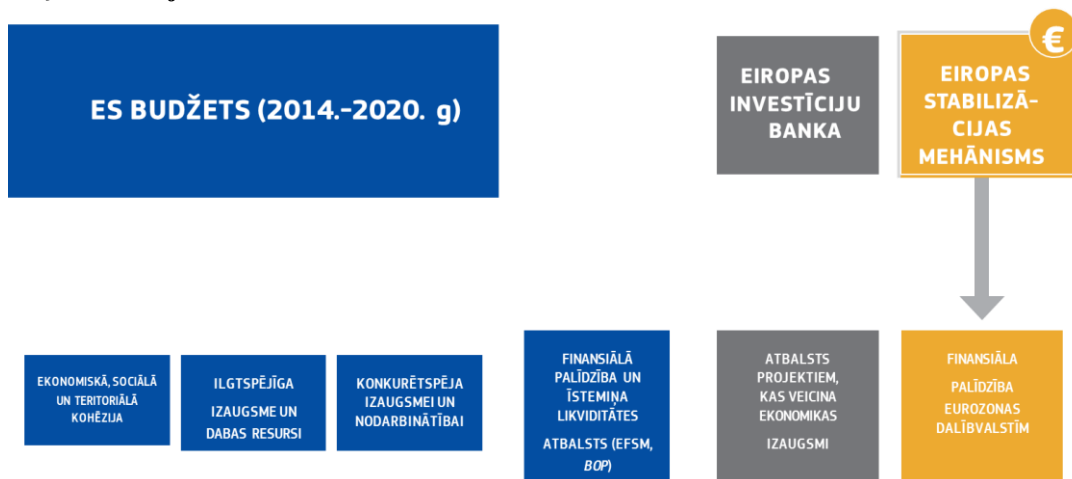
⁸ Līdz 2017. gada novembra beigām Eiropas Stratēģisko investīciju fonda (ESIF) ietvaros apstiprināto darījumu finansējuma vērtība sasniedza EUR 49,6 miljardus, un šie darījumi tika slēgti visās 28 dalībvalstīs, tādējādi sagaidāms, ka Eiropas Stratēģisko investīciju fonds veicinās investīcijas par kopējo summu EUR 251,6 miljardu apmērā. Sagaidāms, ka no uzlabotas piekļuves finansējumam labumu gūs aptuveni 528 000 mazo un vidējo uzņēmumu (MVU).

Ļoti īpašos gadījumos ES drīkst aizņemties un aizdot līdzekļus. Tas jo īpaši attiecas uz to aizdevumu pārvaldību, kas paredzēti maksājumu bilances mehānismā⁹, kura mērķis ir atbalstīt dalībvalstis, kas nav eurozonas dalībnieces, gadījumos, kad tām ir grūtības saistībā ar to maksājumu bilanci. Tāpat tas attiecas arī uz aizdevumiem, kas izsniegti Eiropas finanšu stabilizācijas mehānisma ietvaros¹⁰. Tā kā iegūtie līdzekļi un attiecīgie aizdevumi ir kompensējošas darbības, tie tieši neietekmē ES budžetu, ja vien saņēmējas dalībvalstis pilda savus pienākumus.

Papildus dotācijām un aizdevumiem ES atbalsts arvien vairāk tiek sniegts arī tehniskā atbalsta veidā. 2015. gadā izveidojot Strukturālo reformu atbalsta dienestu, Komisija paplašināja savu tehnisko atbalstu un nu pēc dalībvalstu lūguma palīdz tām veikt reformas galvenajās politikas jomās un stiprināt valsts pārvaldi.

Darbības, ko tieši atbalsta no ES budžeta, papildina vairāki Eiropas vai eurozonas mēroga instrumenti un struktūras. Daži no tiem darbojas ES iestāžu sistēmas ietvaros, taču netiek finansēti no ES budžeta, piemēram, Eiropas Investīciju banka. Citi savukārt ir ārpus Savienības tiesiskā regulējuma, piemēram, Eiropas Stabilizācijas mehānisms. Eiropas Investīciju banka atbalsta projektus, kas veicina darbvietas un attīstību Eiropā un ārpus tās, bet Eiropas Stabilizācijas mehānisms sniedz finansiālu palīdzību eurozonas dalībvalstīm, kuras ir skārušas smagas finanšu grūtības.

ES līmeņa finansējums un finanšu instrumenti

Avots: Eiropas Komisija. EFSM — Eiropas finanšu stabilizācijas mehānisms, BoP — maksājumu bilances mehānisms.

Lai gan ar ES budžetu vienmēr tika veicināta sociālās un ekonomiskās konverģences palielināšana un pēdējos gados tika palielināts ES līmenī pieejamo aizdevumu potenciāls, lai reaģētu uz ārkārtējiem apstākļiem, makroekonomikas stabilizācija līdz šim nav bijis skaidri definēts ES budžeta mērķis. Krīzes laikā gūtā pieredze arī parādīja, ka ES publisko finanšu struktūra un tvērums vēl ne pilnīgi atbilst ekonomiskās un monetārās savienības īpašajām vajadzībām — ne attiecībā uz eurozonas dalībvalstīm, ne arī attiecībā uz tām, kuras ir ceļā uz eurozonu.

⁹ Padomes Regula (EK) Nr. 332/2002 (2002. gada 18. februāris), ar ko izveido vidēja termiņa finansiālas palīdzības mehānismu attiecībā uz dalībvalstu maksājumu bilancēm (OV L 53, 2002. gada 23. februāris, 1. lpp.).

¹⁰ Eiropas finanšu stabilizācijas mehānisms tika izveidots 2010. gada 11. maijā, pamatojoties uz Padomes 2010. gada 11. maija Regulu (ES) Nr. 407/2010 (OV L 118, 2010. gada 12. maijs, 1. lpp.). Tā funkcijas ir līdzīgas kā maksājumu bilances mehānismam, bet tas ir pieejams visām valstīm, t. i., arī tām, kuras ir eurozonā.

Reaģēšana uz šīm problēmām ne vienmēr nozīmē, ka obligāti ir jāsniedz finansiāla palīdzība. Jau ir panākts liels progress, un būtu vēl vairāk jāstrādā pie tā, lai gan ES, gan valstu līmenī uzlabotu tiesisko regulējumu un politikas satvaru. Šodienas paketē ir ietverts ceļvedis turpmākam darbam¹¹.

Tomēr pēdējo gadu laikā gūtā pieredze ļauj secināt, ka ar ES publiskajām finansēm ir labāk jārisina trīs savstarpēji saistīti un skaidri identificēti izaicinājumi, kas ir šādi.

- 1) Strukturālo reformu dalībvalstīs veicināšana un atbalstīšana, lai panāktu ekonomikas struktūru labāku noturību un labāku snieguma konvergenci.** Tas jo īpaši attiecas uz valstīm, kurās ir vienotā valūta, bet arī uz dalībvalstīm, kas ir ceļā uz eurozonu, jo noturīgas struktūras ir būtiskas sekmīgai dalībai eurozonā. Krīzes gadi skaidri parādīja, cik svarīgas ir tādas modernas ekonomikas un sociālās struktūras, kas spēj ātri reaģēt uz satricinājumiem, lai izvairītos no tā, ka pieaug ekonomiskā vai sociālā spriedze. Krīze šajos gados arī būtiski ietekmēja ekonomikas rezultātus, bezdarba līmeni, investīcijas un banku glābšanu, jo īpaši konkrētās Eiropas daļās. Tikai tagad, gandrīz desmit gadus pēc krīzes trieciena, ir vērojamas pazīmes, ka ir atsācies dzīves līmeņa konverģences process ilgākā termiņā.
- 2) Atbalsts eurozonas dalībvalstīm, lai labāk reaģētu uz strauji mainīgajiem ekonomikas apstākļiem un stabilizētu to ekonomiku lielu asimetrisku satricinājumu gadījumā.** Tā rezultātā, ka vienotās valūtas zonā tika vienādota monetārā politika, ir mainījušies eurozonas dalībvalstu rīcībā esošie makroekonomikas politikas instrumenti. Lai gan katra valsts ir atšķirīga un ekonomikas lielums un struktūra ietekmē varbūtību, ka valsts tiks pakļauta satricinājumiem, krīze ir izgaismojusi, cik ierobežoti ir atsevišķu eurozonas dalībvalstu rīcībā esošie līdzekļi lielu asimetrisku satricinājumu ietekmes absorbēšanai, un dažas valstis zaudēja piekļuvi tirgiem, kas nepieciešama, lai finansētu pašām sevi. Tādēļ vairākos gadījumos bija vērojama ieilgusi lejupslīde un negatīva ietekme uz citām dalībvalstīm.
- 3) Saiknes starp valsts parādu un banku stāvokli saraušana, lai samazinātu sistēmiskos riskus un palielinātu kolektīvās reaģēšanas spējas iespējama lielāko banku bankrota gadījumā, kā arī lai novērstu kaitējuma izplatību.** 2013. gadā principā jau tika panākta vienošanās par atbalsta mehānismu, kura mērķis ir palielināt vienotā noregulējuma fonda spējas tikt galā ar banku noregulējumu. Ir paredzēts, ka šis atbalsta mehānisms darbosies kā galējās nepieciešamības līdzeklis, un tam ir svarīga loma uzticības Eiropas banku sistēmai turpmākā vairošanā.

Ņemot to vērā, ir iespējas izstrādāt kopīgus budžeta instrumentus ES līmenī, kas var sekmēt eurozonas stabilitāti un arī nākt par labu ES kopumā. Lai nodrošinātu to veiksmīgu darbību un efektivitāti, kā arī lai maksimāli palielinātu to lietderību attiecībā uz nodokļu maksātājiem, šiem instrumentiem ir jābūt izstrādātiem, nodrošinot pilnīgu sinerģiju ar citiem budžeta instrumentiem plašākā Savienības satvarā. ES publisko finanšu modernizācija, par ko Komisija sagatavos priekšlikumus 2018. gada maijā, ES un eurozonai būs unikāla iespēja nodrošināties ar nepieciešamajiem līdzekļiem.

¹¹ COM(2017) 821, 2017. gada 6. decembris.

3. MODERNIZĒTAS UN TĀLREDZĪGAS ES PUBLISKĀS FINANSES

Ar pārdomu dokumentu par ES finanšu nākotni tika izveidots pamats modernai un tālredzīgai budžeta struktūrai pēc 2020. gada. Atbilstoši priekšsēdētāja Junkera runai par stāvokli Savienībā šajā paziņojumā galvenā uzmanība ir vērsta uz četrām konkrētām funkcijām.

- **Šajā paziņojumā ir izklāstīts jauns veids, kādā atbalstīt Eiropas ekonomikas politikas koordinēšanas pusgada ietvaros noteiktās valstu reformas, balstoties gan uz budžeta, gan tehnisko atbalstu.** Laikposmam no 2018. līdz 2020. gadam ir ierosināti pirmie soļi, proti, mērķtiecīgas izmaiņas Kopīgo noteikumu regulā, kas reglamentē Eiropas strukturālos un investīciju fondus, un pašreizējās Strukturālo reformu atbalsta programmas pastiprināšana. Attiecībā uz ES daudzgadu finanšu shēmu laikposmam pēc 2020. gada Komisija paredz nākt klajā ar jaunu reformu īstenošanas instrumentu nolūkā finansiāli atbalstīt dalībvalstu reformu saistības. Turklāt tā ierosinās stiprināt tehnisko atbalstu laikposmā pēc 2020. gada, balstoties uz Strukturālo reformu atbalsta programmas īstenošanā gūto pieredzi.
- **Šajā paziņojumā ir ierosināts izveidot īpašu konverģences mehānismu dalībvalstīm, kas ir ceļā uz eurozonu.** Laikposmam no 2018. līdz 2020. gadam Komisija ierosina Strukturālo reformu atbalsta programmas ietvaros izveidot īpašu darba virzienu. Laikposmam pēc 2020. gada tas būtu jāpārveido par īpašu mehānismu. Reformu prioritāšu izvēle tiks apspriesta un uzraudzīta Eiropas pusgada ietvaros.
- **Šajā paziņojumā ir noteiktas banku savienības atbalsta mehānisma galvenās iezīmes.** Tas ietvers kredītlīnijas vai garantijas, kuras ar Eiropas Stabilizācijas mehānisma / Eiropas Monetārā fonda starpniecību tiks sniegtas tieši vienotajam noregulējuma fondam.
- **Šajā paziņojumā ir izklāstītas dažas galvenās iezīmes saistībā ar stabilizācijas funkcijas ieviešanu,** kas būtu veids, kādā lielu asimetrisku satricinājumu gadījumā saglabāt investīciju apjomu. Stabilizācijas funkcija ir paredzēta eurozonas dalībvalstīm, un tai vajadzētu būt pieejamai arī citām ES dalībvalstīm. Tas būtu jāatspoguļo iespējamajā finanšu plānā.

Šīs funkcijas ir sīkāk aprakstītas turpmākajās sadaļās. Taču pirms iedziļināšanās detaļās būtu jāpatur prātā vairāki vispārējie principi.

- **Pirmkārt, lai gan dažas funkcijas ir vērstas uz īpašām eurozonas dalībvalstu vajadzībām, no vienas puses, un to dalībvalstu vajadzībām, kas nav eurozonas dalībnieces, no otras puses, tās visas ir balstītas vienotā ES pieejā un redzējumā par plašāku ES satvaru.** Izstrādājot minētos instrumentus, ir būtiski saglabāt skaidru priekšstatu par kopējām ES publiskajām finansēm gan tagad, gan nākotnē, jo tas palīdzēs stiprināt sinerģiju starp visiem dalībniekiem un finansēšanas instrumentiem, novērst dublēšanos un, visbeidzot, nodrošināt lielāku atdevi no katra kopīgi iztērētā euro. Tas vēl jo vairāk ir vajadzīgs tādēļ, ka eurozonas dalībvalstu un to dalībvalstu, kas nav eurozonas dalībnieces, nākotne ir savstarpēji cieši saistīta un to nošķiršana laika gaitā kļūst arvien mazāk nozīmīga.
- **Otrkārt, lai gan šā dokumenta turpmākajā daļā ir aplūkota galvenokārt ES publisko finanšu izdevumu daļa, modernizēta pašu resursu sistēma arī varētu sniegt ieguldījumu nākotnē.** Piemēram, ES budžeta ieņēmumu daļa jau nodrošina zināmu ekonomikas stabilizāciju, jo īpaši ņemot vērā pašu resursus, kā pamatā ir nacionālais kopienākums, kas veido gandrīz 75 % no

kopējiem pašu resursiem un atspoguļo relatīvo ekonomikas rādītāju¹². Tas nozīmē, ka līdz ar ES budžeta izdevumu daļas attīstību laika gaitā būtu jāapsver arī turpmāki uzlabojumi ieņēmumu daļā¹³. Piemēram, iespējamais papildu ieņēmumu avots apzināja Augsta līmeņa grupa pašu resursu jautājumos¹⁴. Šie apsvērumi šajā dokumentā nav izklāstīti, taču tie tiks izpētīti saistībā ar ES daudzgadu finanšu shēmu laikposmam pēc 2020. gada. Tie var papildināt turpmāk izklāstīto.

- **Treškārt, šīm funkcijām būtu jādarbojas ciešā saistībā ar politikas sistēmu, kas paredzēta Eiropas ekonomikas politikas koordinēšanas pusgadā,** tostarp Stabilitātes un izaugsmes paktā. Eiropas pusgads ir galvenais instruments dalībvalstu ekonomikas politikas koordinēšanai ES līmenī. Tas ļauj dalībvalstīm apspriest to ekonomikas, sociālās un budžeta prioritātes un uzraudzīt progresu konkrētos brīžos gada gaitā. Eiropas pusgada ietvaros Stabilitātes un izaugsmes pakts un makroekonomikas nelīdzsvarotības novēršanas procedūra palīdz nodrošināt stabilas publiskās finanses un novērst nelīdzsvarotības riskus. Ir panākts progress arī ciešākas saiknes panākšanā starp Eiropas pusgada un Eiropas strukturālo un investīciju fondu prioritātēm, ieviešot *ex ante* un makroekonomiskos nosacījumus¹⁵. Turklāt, optimāli izmantojot elastīgumu, kas iestrādāts Stabilitātes un izaugsmes pakta pašreizējos noteikumos, pašreizējā Komisija ir stiprinājusi saikni starp investīcijām, strukturālajām reformām un fiskālo atbildību, vienlaikus labāk ņemot vērā cikliskos ekonomiskos apstākļus, ar ko saskaras dalībvalstis¹⁶. Raugoties nākotnē, būs būtiski turpināt visu šo instrumentu saskaņotības un ietekmes stiprināšanu.
- **Ceturtkārt, šeit iztīrītās četras funkcijas ir savstarpēji cieši saistītas.** Tās var būt daļa no globālas pieejas modernizētajam ES satvaram. Ņemot vērā, ka galvenā uzmanība ir pievērsta ekonomiskajai un monetārajai savienībai, skaidrojumi, protams, attiecas uz ES prioritātēm un finanšu instrumentiem, kas saistīti ar darbvietām, izaugsmi, investīcijām un makroekonomikas stabilitāti. Taču tas nekādā veidā neskar citus elementus priekšlikumos saistībā ar daudzgadu finanšu shēmu, kas tiks iesniegti 2018. gada maijā.

Laikposmam pēc 2020. gada ir iespējams sagatavot tādu turpmāko virzību, kas maksimāli palielinātu ES publisko finanšu ietekmi. Šī turpmākā virzība ir apkopota grafikā. Daudzi no šiem elementiem ir labi zināmi — tāpat kā pašlaik, daudzi ES fondi un jo īpaši Eiropas strukturālie un investīciju fondi joprojām eksistēs kā līdzekļi reālās konverģences veicināšanai līdz ar citiem finansējuma avotiem, piemēram, tiem, kas paredzēti “Junkera plānā” un citos ES līmeņa instrumentos. Neatkarīgi no tā, kas būs konkrētais finansējuma avots, atbalsts tiks sniegts vienā no trim pamatformām, proti, tehniskais atbalsts, dotācijas un aizdevumi.

¹² Tas, ka šīs iemaksas balstās uz katras dalībvalsts nacionālo kopienākumu, nozīmē, ka to absolūtais apmērs laika gaitā mainās atkarībā no ekonomikas cikla, taču pārējie rādītāji paliek nemainīgi.

¹³ Pretēji valstu budžetiem ES budžetā nevar rasties parāds, jo tā ieņēmumiem un izdevumiem ir jābūt līdzsvarotiem gada griezumā. ES budžeta finansējums tiek nodrošināts no “pašu resursiem”. Pašlaik ir trīs galvenie pašu resursu veidi — dalībvalstu iemaksas, kas balstās uz to ienākumu līmeni (kuru nosaka ar nacionālo kopienākumu), iemaksas, kas balstās uz pievienotās vērtības nodokli, un muitas nodokļi, kurus iekasē uz Savienības ārējām robežām.

¹⁴ Skatīt 2017. gada 28. jūnija Pārdomu dokumentu par ES finanšu nākotni, kurā ņemts vērā Augsta līmeņa grupas pašu resursu jautājumos 2016. gada decembra galīgais ziņojums un ieteikumi. Šo grupu vadīja bijušais Itālijas premjerministrs un Eiropas komisārs Mario Monti, un tās sastāvā bija Eiropas Parlamenta, Padomes un Eiropas Komisijas izraudzīti locekļi.

¹⁵ Skatīt arī 4. pantu Eiropas Parlamenta un Padomes 2013. gada 17. decembra Kopīgo noteikumu regulā (ES) Nr. 1303/2013.

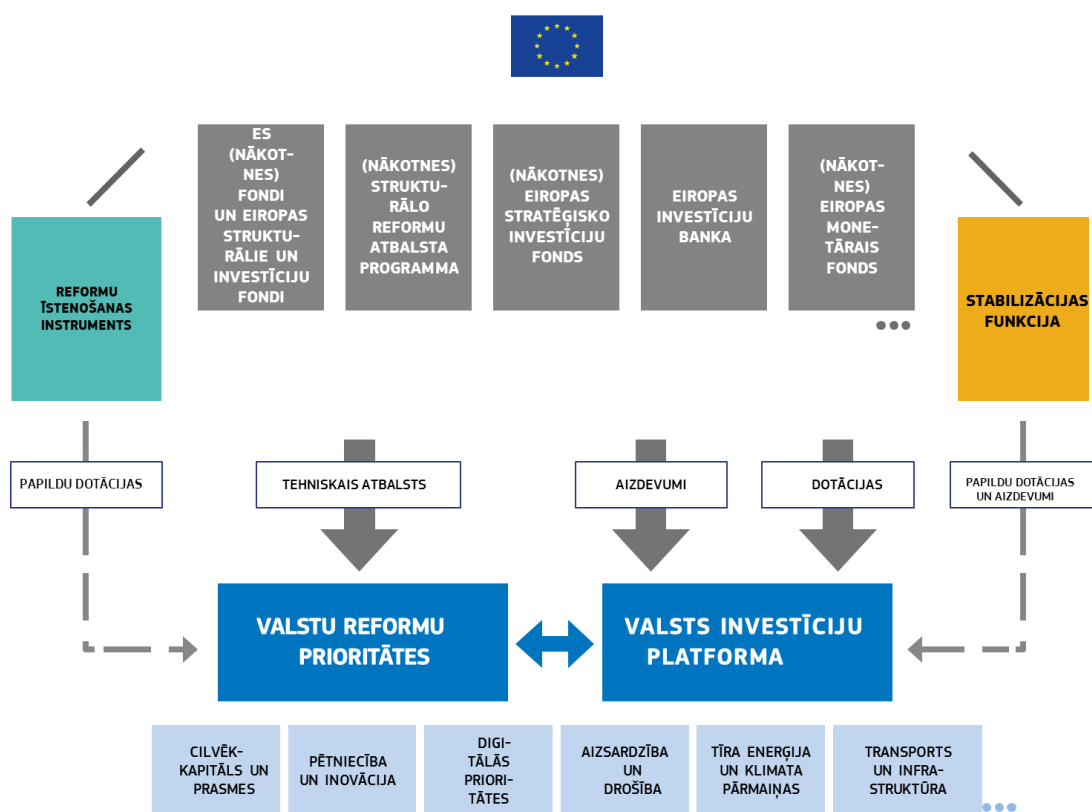
¹⁶ COM(2015) 12, 2015. gada 13. janvāris.

Valstu reformu prioritātes joprojām noteiks dalībvalstis savu valstu gada programmu ietvaros saistībā ar Eiropas ekonomikas politikas koordinēšanas pusgadu. Kā skaidrots 2018. gada izaugsmes pētījumā¹⁷, ir jāturpina centieni īstenot jau iesāktās reformas, un tas bieži vien prasa laiku un raisa diskusijas. Tādēļ Komisija atbalsta pieeju, saskaņā ar kuru ņem vērā periodu vairāku gadu garumā un reformu saistības pārskata kolektīvākā veidā.

Līdz ar valstu reformu prioritātēm dalībvalstis noteiks pašas savas investīciju prioritātes, kas varētu būt atspoguļotas valsts investīciju platformā. Šādas platformas katrā dalībvalstī apvienos attiecīgos dalībniekus dažādu līmeņu pārvaldēs, lai noteiktu daudzgadu investīciju prioritātes, atbalstītu projektu plānošanu, kas varētu būt arī daļa no Eiropas projektiem, un identificētu finansējuma un atbalsta avotus, tostarp no ES.

ES publisko finanšu ietekmes maksimāla palielināšana — iespējama turpmākā virzība

ES PUBLISKĀS FINANCES PĒC 2020. GADA

Avots: Eiropas Komisija

Lai gan šī shēma ir visai līdzīga mūsdienu realitātei, tiks ieviesti divi jauninājumi. Pirmais ir **reformu īstenošanas instruments**, kas nodrošinās papildu dotācijas, lai atbalstītu valsts centienus to reformu īstenošanā, kas Eiropas pusgada ietvaros noteiktas kā prioritātes. Un otrais jauninājums ir **stabilizācijas funkcija**, kas lielu asimetrisku satricinājumu gadījumā varētu sniegt ātru atbalstu un palīdzēt saglabāt valsts investīciju apjomu, kas parasti notiktu, novēršot finansējuma trūkumu jau esošai projektu plānošanai un/vai atbalstot prasmju pilnveidi. Šie divi jauninājumi ir sīkāk izskaidroti turpmāk.

¹⁷ COM(2017) 690, 2017. gada 22. novembris.

4. ATBALSTS STRUKTURĀLAJĀM REFORMĀM

Lai nodrošinātu integrētākas ekonomikas un monetārās savienības pienācīgu darbību, svarīga ir atbilstīga valsts politika. Tā kā daudzas ļoti svarīgas politikas jomas, kam ir izšķirīga nozīme, galvenokārt paliek dalībvalstu pārziņā, šo jomu koordinācija un reformu secība Eiropas pusgada ietvaros ir būtiska, lai pēc iespējas palielinātu to efektivitāti ne tikai valsts līmenī, bet arī ES līmenī.

Lielāku atbalstu strukturālajām reformām varētu panākt, izmantojot divus savstarpēji papildinošus pasākumus:

- a) reformu īstenošanas instrumentu, kura mērķis ir atbalstīt dalībvalstu reformu saistības, un
- b) tehnisko atbalstu konkrētām darbībām pēc dalībvalstu pieprasījuma.

Reformu īstenošanas instruments, kura mērķis ir atbalstīt dalībvalstu reformu saistības

Lai atbalstītu dalībvalstis reformu īstenošanā, kas noteiktas saistībā ar Eiropas pusgadu, Komisija plāno ierosināt jaunu reformu īstenošanas instrumentu daudzgadu finanšu shēmas laikposmam pēc 2020. gada ietvaros. Šis jaunais instruments būtu pieejams dalībvalstīm, kas apņemas īstenot reformas, kuras apspriestas dialogā ar Komisiju un par kurām panākta vienošanās reformu saistībās.

Šis jaunais reformu īstenošanas instruments atbalstītu plašu reformu klāstu. Uzsvars būtu jāliek uz reformām, kas var vislabāk veicināt vietējo tautsaimniecību noturību un kam ir pozitīva plašāka ietekme uz citām dalībvalstīm. Tās ietver reformas produktu un darba tirgos, nodokļu reformas, kapitāla tirgu attīstību, reformas darījumdarbības vides uzlabošanai, kā arī investīcijas cilvēkkapitālā un publiskās pārvaldes reformas.

Atbalstāmās reformas tiktu noteiktas daudzgadu reformu saistību paketē, kas tiktu iesniegta un uzraudzīta kopā ar valsts reformu programmām. Reformu saistības ierosinātu pašas dalībvalstis, un tās ietvertu reformu pasākumu kopumu ar skaidri noteiktiem atskaites punktiem un mērķiem (skatīt tabulu turpmāk). Dalībvalstis, kurās makroekonomikas nelīdzsvarotības novēršanas procedūrā konstatēta pārmērīga nelīdzsvarotība, tiktu uzaicinātas iesniegt šādas reformu saistības ar mērķi risināt minētos jautājumus. Salīdzinošās izvērtēšanas process nodrošinātu, ka reformu priekšlikumos tiek ņemta vērā citu dalībvalstu pieredze, kā arī Komisijas veiktais novērtējums.

Tiklīdz ir panākta vienošanās par reformu saistību paketi, uzraudzība un ziņošana par to, kā tiek īstenoti tās starpposma mērķi, tiktu saskaņota ar Eiropas pusgadu. Valsts reformu programmas būtu informācijas avots par paveikto un sniegtu informāciju par pasākumiem, kas veikti reformu pabeigšanai. Komisijas dienestu sagatavotajos gada ziņojumos tiktu sniegts atjaunināts novērtējums par progresu reformu īstenošanā. Atbalsta piešķiršanas procesam šā instrumenta ietvaros jābūt rūpīgi pieskaņotam, lai pārliecinātos, ka lēmums ir savlaicīgs un ietver pienācīgu atbildību.

Laikposmā no 2018. līdz 2020. gadam šādu sistēmu varētu pārbaudīt izmēģinājuma posmā, dodot dalībvalstīm iespēju izmantot daļu no pašreizējo Eiropas strukturālo un investīciju fondu

izpildes rezerves, lai atbalstītu reformas, nevis konkrētus projektus. Tāpēc šodien šīs paketes ietvaros tiek iesniegti grozījumi Kopīgo noteikumu regulā.

Atbalsts strukturālajām reformām, izmantojot reformu īstenošanas instrumentu

- 1. Atbilstošas strukturālās reformas būtu jāierosina pašām dalībvalstīm saistībā ar Eiropas pusgada procesā konstatētajām problēmām.*
- 2. Pirmajā posmā pēc sarunām ar Komisiju reformu saistību pakete aptvertu vairākas reformas, kas jāīsteno trīs gadu laikā, sākot no daudzgadu finanšu shēmas pēc 2020. gada plānošanas perioda.*
- 3. Reformu saistību paketēs, par ko panākta vienošanās, būtu ietverti sīki izstrādāti pasākumi, īstenošanas atskaites punkti un pabeigšanas grafiks laikposmam, kas nepārsniedz trīs gadus. Dalībvalstīm būtu jāziņo par progresu kopā ar to valsts reformu programmām.*
- 4. Par reformu saistību paketes otro kārtu varētu vienoties plānošanas periodā, piemēram, pēc jaunas valdības pieprasījuma.*
- 5. Lai palīdzētu dalībvalstīm veikt reformas, Eiropas Komisija izstrādātu kritērijus progresa novērtēšanai dažādos atskaites punktos. Kvalitatīvie un kvantitatīvie mērķi un atskaites punkti varētu kalpot par pamatu novērtējumam attiecībā uz finansiālo atbalstu.*

Tehniskais atbalsts konkrētām darbībām pēc dalībvalsts pieprasījuma

Komisija papildus plāno būtiski palielināt tehnisko atbalstu, ko tā sniedz dalībvalstīm reformu izstrādei un īstenošanai. Kopš tika uzsākta Strukturālo reformu atbalsta programma, atbalsta pieprasījumi no dalībvalstīm ir ievērojami pārsnieguši ikgadējiem cikliem pieejamo finansējuma apjomu (skatīt tabulu turpmāk tekstā).

Kā pirmo pasākumu Komisija ierosina dubultot finansējumu pašreizējai Strukturālo reformu atbalsta programmai, tādējādi palielinot to līdz EUR 300 miljoniem laikposmā līdz 2020. gadam, arī lai segtu dalībvalstu vajadzības to ceļā uz pievienošanos euro (skatīt turpmāk). Tas ļautu ātri sniegt papildu tehnisko atbalstu paredzētām strukturālajām reformām pašreizējos apstākļos. Pamatojoties uz šo pieredzi, Komisija arī plāno ierosināt Strukturālo reformu atbalsta programmas turpinājumu programmu, kas tiktu īstenota daudzgadu finanšu shēmas laikposmam pēc 2020. gada ietvaros.

Strukturālo reformu atbalsta programma

Eiropas Parlaments un Padome pēc Komisijas priekšlikuma 2017. gada sākumā vienojās par Strukturālo reformu atbalsta programmu. Tās mērķis ir finansēt īpaši pielāgotu tehnisko atbalstu

dalībvalstīm, lai palīdzētu tām izpildīt savus reformu plānus. Programmas budžets laikposmam no 2017. līdz 2020. gadam ir EUR 142,8 miljoni. Atbalsts ir pieejams visām ES dalībvalstīm, to nosaka pieprasījums, un tam nav nepieciešams līdzfinansējums.

Tehniskais atbalsts aptver reformas tādās jomās kā pārvaldība un valsts pārvalde, publisko finanšu pārvaldība, darījumdarbības vide, darba tirgus, veselības aprūpe un sociālie pakalpojumi, finanšu sektors un finansējuma pieejamība. Tajā tiek ņemta vērā labā prakse un speciālās zināšanas no visas Eiropas Savienības, kā arī no starptautiskajām organizācijām, privātā sektora un Komisijas. Šo programmu īsteno Komisijas Strukturālo reformu atbalsta dienests sadarbībā ar citiem Komisijas dienestiem, un tajā iesaistīti eksperti no visas Eiropas un ārpus tās.

Strukturālo reformu atbalsta dienests līdz šim ir atbalstījis 15 dalībvalstis vairāk nekā 150 projektu īstenošanā. Strukturālo reformu atbalsta programmas 2018. gada cikla ietvaros Strukturālo reformu atbalsta dienests ir saņēmis 444 palīdzības pieprasījumus no vairāk nekā 20 dalībvalstīm, un tas ir ievērojams pārmērīgs pieprasījums Programmas ierobežotajā budžetā.

5. ĪPAŠS KONVERGENCES MEHĀNISMS DALĪBVALSTĪM, KURAS IR CELĀ UZ PIEVIENOŠANOS EUROZONAI

Euro ir ES valūta¹⁸, un visām tās dalībvalstīm, izņemot Dāniju un Apvienoto Karalisti, ir juridisks pienākums ar laiku pievienoties eurozonai. Kā Komisijas priekšsēdētājs Ž. K. Junkers sacīja 2017. gada runā par stāvokli Savienībā: *“Ir paredzēts, ka euro ir vienotā valūta Eiropas Savienībā kopumā. Visām, izņemot divām, dalībvalstīm ir tiesības un tiek prasīts pievienoties euro, tiklīdz ir izpildīti visi nosacījumi. Dalībvalstīm, kuras vēlas pievienoties euro, ir jābūt iespējai to darīt.”*

Kā paredzēts Līguma par Eiropas Savienības darbību 140. pantā, ES dalībvalstīm ir jābūt sasniegušām augstu ilgtspējīgas konverģences līmeni, lai ieviestu euro. Tas ir jāizvērtē, pamatojoties uz atbilstību četriem konverģences kritērijiem, kas uzskaitīti 140. pantā un 13. protokolā, kas pievienots Eiropas Savienības Līgumiem. Papildus šiem oficiālajiem kritērijiem netraucētai pārejai uz dalību eurozonā būtiska ir arī ekonomisko struktūru noturība, jo īpaši to spēja izturēt satricinājumus.

Tautsaimniecību noturība ir atkarīga no vairākiem faktoriem. Dalībvalstīm vajadzētu pārvaldīt savu budžetu saskaņā ar tādiem principiem kā stabila publisko finanšu pārvaldība, veidojot fiskālās rezerves labvēlīgos apstākļos un nodrošinot augstu atdevi no publiskiem izdevumiem, tostarp ar labi funkcionējošas valsts pārvaldes starpniecību. To regulatīvajām un uzraudzības iestādēm jābūt gatavām piedalīties banku savienībā. Pareizi funkcionējošiem darba un produktu tirgiem būtu jānodrošina jaunu darbību ātra izplatība un augsts nodarbinātības un ražīguma līmenis.

Komisijas sniegtās tehniskās palīdzības darbību ietvaros tā ierosina izveidot īpašu darba virzienu nolūkā sniegt mērķtiecīgu atbalstu dalībvalstīm to ceļā uz pievienošanos euro. Tehniskais atbalsts tiks sniegts pēc pieprasījuma un aptvers visas politikas jomas, kas var palīdzēt

¹⁸ Lisabonas līgumam pievienotajā 52. deklarācijā 16 dalībvalstis (Beļģija, Bulgārija, Vācija, Grieķija, Spānija, Itālija, Kipra, Lietuva, Luksemburga, Ungārija, Malta, Austrija, Portugāle, Rumānija, Slovēnija un Slovākija) paziņoja, ka tās turpinās uzskatīt “euro kā Eiropas Savienības valūtu” par simbolu, ar ko apliecina Eiropas Savienības iedzīvotāju kopību un viņu saikni ar to. Ar Francijas Nacionālās asamblejas 2017. gada 27. novembrī pieņemto parlamenta rezolūciju Francija ir spērusi soļus, lai pievienotos minētajai deklarācijai.

panākt augstu konverģences līmeni, piemēram, atbalstu reformām tādās jomās kā publisko finanšu pārvaldība, darījumdarbības vide, finanšu sektors, darba un produktu tirgi un valsts pārvaldes iestādes. Tehnisko atbalstu finansēs, izmantojot Strukturālo reformu atbalsta programmu. Tā būs pilnībā brīvprātīga un bez līdzfinansējuma no saņēmējām dalībvalstīm. Šis priekšlikums ir atspoguļots Strukturālo reformu atbalsta programmas regulas grozījumā, kas tika iesniegts kopā ar šo paketi.

Attiecībā uz laikposmu pēc 2020. gada Komisija ierosinās īpašu konverģences mehānismu, kas ir daļa no Strukturālo reformu atbalsta programmas turpmākiem pasākumiem, lai sniegtu atbalstu dalībvalstīm konkrētu sagatavošanās pasākumu veikšanai to sekmīgai dalībai eurozonā. Šis mehānisms neskar oficiālo procedūru ceļā uz euro ieviešanu, kas ir daļa no īpaša uzraudzības procesa¹⁹.

Attiecīgās dalībvalstis var arī jau tagad nolemt pārplānot daļu no tehniskās palīdzības budžeta, kas tām pieejams Eiropas strukturālo un investīciju fondu ietvaros, attiecībā uz projektiem, kurus atbalstīs Strukturālo reformu atbalsta dienests. Progresu attiecībā uz reformām uz vietas, tostarp uz reformām, kas saistītas ar iepriekš minēto reformu īstenošanas instrumentu, arī turpmāk uzraudzīs Eiropas pusgada kontekstā.

6. ATBALSTA MEHĀNISMS BANKU SAVIENĪBAI

Par atbalsta mehānisma izveidi Vienotajam noregulējuma fondam dalībvalstis vienojās 2013. gadā, un tas papildina politisko vienošanos par Vienotā noregulējuma mehānisma regulu²⁰. Kā galējas nepieciešamības apdrošināšanu banku noregulējuma gadījumā kopējo atbalsta mehānismu varētu iedarbināt tikai tad, ja pieejamie līdzekļi vienotajā noregulējuma fondā nav pietiekami, lai finansētu attiecīgo banku noregulējumu. Tas uzlabotu visu iesaistīto pušu uzticēšanos Vienotā noregulējuma valdes veiktajām darbībām.

Četrus gadus vēlāk šis atbalsta mehānisms vēl joprojām nav sācis darboties. 2017. gada septembra runā par stāvokli Savienībā un 2017. gada oktobra paziņojumā “Banku savienības izveides pabeigšana”²¹ ir uzsvērts, ka šāda atbalsta mehānisma darbības uzsākšana jāpadara par prioritāti.

Pārdomu dokumentā par ekonomiskās un monetārās savienības padziļināšanu noteikti vairāki kritēriji, kuri būtu jāizpilda atbalsta mehānismam, lai tas sāktu darboties krīzes gadījumā. Tam vajadzētu būt pietiekami lielam, lai tas varētu pildīt savu funkciju un to varētu ātri aktivizēt krīzes laikā. Tam arī vajadzētu būt fiskāli neitrālam, ņemot vērā to, ka Vienotā noregulējuma mehānisma regulā noteikts, ka banku savienības banku sektora dalībniekiem ir jāatmaksā visas iespējamās izmaksas no vienotā noregulējuma fonda.

Kopējs atbalsta mehānisms, izmantojot Eiropas Stabilizācijas mehānismu / Eiropas Monetāro fondu

Komisija šodien nāk klajā ar priekšlikumu izveidot Eiropas Monetāro fondu, kurā ir paredzēts, ka nākotnē Eiropas Monetārajam fondam būtu jāsniedz kredītlīnijas vai garantijas tiešā veidā vienotajā noregulējuma fondā.

¹⁹ Saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 140. pantu Komisija un Eiropas Centrālā banka sniedz ziņojumu vismaz reizi divos gados. Nākamais ziņojums ir gaidāms 2018. gada maijā.

²⁰ Eurogrupas un Ekonomikas un finanšu padomes ministru paziņojums par Vienotās regulas atbalsta mehānismu, 2013. gada 18. decembris.

²¹ COM(2017) 592, 2017. gada 11. oktobris.

Lielākā daļa dalībvalstu pauda atbalstu tam, ka atbalsta funkcija tiek iekļauta Eiropas Stabilizācijas mehānismā. Komisija atzinīgi vērtē tehnisko sagatavošanas darbu, kas jau ir veikts šajā nolūkā. Tas ir arī vispragmatiskākais un efektīvākais risinājums. Eiropas Stabilizācijas mehānismam (nākotnē – Eiropas Monetārajam fondam) būtu jābalstās uz savu pieredzi un gūtajiem sasniegumiem kapitāla tirgu izmantošanā pat sarežģītos apstākļos.

Šis noteikums būtu pēc nepieciešamības jāpaplašina, lai, pamatojoties uz vienlīdzīgiem noteikumiem, iekļautu visus banku savienības locekļus. Ja banku savienībai pievienojas jauna dalībvalsts, kas nav pievienojusies eurozonai, tai līdztekus atbalstam, ko vienotajam noregulējuma fondam sniedz Eiropas Valūtas fonds, būtu jānodrošina paralēls valsts mehānisms. Atbilstoši pārvaldības pasākumi nodrošinās, ka tiek ņemtas vērā dalībvalstu, kuras nav eurozonas dalībvalstis un kuras piedalās banku savienībā, likumīgās intereses. Tas ir paredzēts šodienas priekšlikumā par Eiropas Monetārā fonda izveidi.

Pārvaldība

Atzīstot to, cik būtiski ir pārvaldīt bankas bankrotu, izvairoties no jebkādas negatīvas ietekmes vai finanšu stabilitātes traucējumiem, Vienotā noregulējuma mehānisma regula paredz īpašus lēmumu pieņemšanas mehānismus. Lēmumu pieņemšanas procedūrām attiecībā uz noregulējuma shēmas pieņemšanu ir īsi termiņi, lai tās, ja vajadzīgs, var pabeigt vienā naktī, pirms tirgi tiek no jauna atvērti²².

Šim atbalsta mehānismam vajadzētu būt pieejamam brīdī, kad noregulējuma shēma stājas spēkā. Ja līdztekus summām, kas jau ir pieejamas vienotā noregulējuma fonda ietvaros, vajadzīgas papildu summas (piemēram, atbalsta mehānismam), Eiropas Monetārā fonda lēmumu pieņemšanas procesam par atbalsta mehānisma izmantošanu ir jābūt ātram un paredzamam. Tas nedrīkst radīt papildu nosacījums, kas pārsniedz Vienotā noregulējuma mehānisma regulas prasības²³. Tāpēc atbilstīgajai pārvaldības kārtībai jābūt ātrai un uzticamai, nodrošinot vienlīdzīgu attieksmi visā banku savienībā.

7. STABILIZĀCIJAS FUNKCIJA

²² Vienotā noregulējuma mehānisma regulas 18. pants.

²³ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) Nr. 806/2014 (2014. gada 15. jūlijs), ar ko izveido vienādus noteikumus un vienotu procedūru kredītiestāžu un noteiktu ieguldījumu brokeru sabiedrību noregulējumam, izmantojot vienotu noregulējuma mehānismu un vienotu noregulējuma fondu, un groza Regulu (ES) Nr. 1093/2010; skatīt 18. pantu.

Stabilizācijas funkcija Eiropas līmenī dotu iespēju ātri izmantot resursus, lai reaģētu uz satricinājumiem, kurus nevar pārvaldīt dalībvalsts mērogā vien. Piecu priekšsēdētāju ziņojumā un pārdomu dokumentā par ekonomiskās un monetārās savienības padziļināšanu ir izklāstīts šāda instrumenta pamatojums un noteikti svarīgi principi, kas paliek spēkā²⁴. Uz piekļuvi stabilizācijas funkcijai attiektos atbilstības kritēriji un saskaņots mehānisms, lai iedarbinātu tās izmantošanu. Šīs iedaļas turpinājumā ir aplūkota stabilizācijas funkcija, kas paredzēta eurozonas dalībvalstīm un ir atvērta visiem, kuri vēlas piedalīties.

Šāda stabilizācijas funkcija tikai papildinātu stabilizācijas lomu, kāda ir valstu budžetiem lielu asimetrisku satricinājumu gadījumā. Ņemot vērā valstu budžetu centrālo lomu ekonomikā, tie joprojām būs galvenais dalībvalstu fiskālās politikas instruments, ar kura palīdzību pielāgoties mainīgajai ekonomikas situācijai. Tāpēc dalībvalstīm ir jāturpina veidot un uzturēt atbilstošas fiskālās rezerves, jo īpaši uzplaukuma laikā, kā paredzēts Stabilitātes un izaugsmes paktā²⁵. Lejupslīdes gadījumā dalībvalstīm vispirms būtu jāizmanto savī automātiskie stabilizatori un apdomīga fiskālā politika, kas atbilst paktam. Tikai tad, ja šīs rezerves un stabilizatori nav pietiekami lielu asimetrisku satricinājumu gadījumā, var iedarbināt stabilizācijas funkciju Eiropas līmenī.

Šāda funkcija palīdzētu samazināt asimetrisku satricinājumu ietekmi un izvairīties no negatīvas ietekmes. Mērķis ir nodrošināt resursus dalībvalstij, ko ir skāris satricinājums, kura rezultātā tā citādi būtu spiesta vērsties pēc finansējuma tīrgū (potenciāli sarežģītos apstākļos), šādi, iespējams, ietekmējot attiecīgās dalībvalsts deficītu/parādu.

Stabilizācijas funkcijas galvenie elementi

Lai stabilizācijas funkcija būtu efektīva, tai būtu jāatbilst vairākiem kritērijiem. Jo īpaši tai būtu:

- **jābūt atšķirīgai no ES publisko finanšu instrumentu kopumā jau pastāvošiem instrumentiem un vienlaikus tie jāpapildina.** Šādai funkcijai būtu jānovērš plaša starp, no vienas puses, pastāvošajiem instrumentiem, kurus finansē no ES budžeta attiecībā uz darbvietām, izaugsmi un investīcijām un, no otras puses, Eiropas Monetārā fonda sniegto finansiālo palīdzību ārkārtas gadījumos. Raugoties nākotnē, ir svarīgi apsvērt arī tādu ES budžeta ietvaros pieejamo spēkā esošo instrumentu nozīmi, kuriem ir neliela stabilizējoša ietekme²⁶. Tos varētu uzlabot, lai turpmāk tie palīdzētu labāk absorbēt satricinājumus un darbotos kā papildinājums šajā ziņojumā minētajiem instrumentiem. Tāpat ir vērts apsvērt domu par ES līdzfinansējuma likmes īslaicīgu

²⁴ Ir minēti vairāki pamatprincipi. Stabilizācijas instrumentam vajadzētu i) mazināt bezrūpīgas rīcības risku un neradīt pastāvīgus pārvedumus, ii) nodrošināt stingrus priekšnoteikumus ar skaidriem kritērijiem un nepārtrauktu pārdomātu politiku, jo īpaši politiku, kas rada lielāku konvergenci eurozonā, iii) būt izstrādātam ES tiesiskā regulējuma ietvaros, iv) būt atvērtam un pārredzamam attiecībā uz visām ES dalībvalstīm un v) nedublēt Eiropas Stabilizācijas mehānisma (nākamā Eiropas Monetārā fonda) kā krīzes pārvaldības instrumenta funkciju.

²⁵ Pēdējos gados Stabilitātes un izaugsmes pakta noteikumi ir tikuši nostiprināti, lai ņemtu vērā risinājumus, kas ir saprātīgi konkrētajai dalībvalstij konkrētā tās ekonomikas cikla situācijā, piemēram, izvairīties no ierobežojošiem pasākumiem, ja attiecīgajā situācijā piemērots ir pretējs risinājums. Stabilitātes un izaugsmes pakts nodrošina papildu rezerves labvēlīgos apstākļos un vajadzību īstenot mazākus fiskālos centienus sarežģītos ekonomikas apstākļos.

²⁶ Skatīt 7. zemsvītras piezīmi, kurā minēti spēkā esoši ES instrumenti, kas paredzēti satricinājumu izlīdzināšanai un/vai absorbcijai.

palielināšanu un/vai iespējamu Eiropas strukturālo un investīciju fondu iepriekšējas finansēšanas līmeņa modifikāciju atkarībā no apstākļiem²⁷.

- **jābūt neitrālai vidējā termiņā, un tai nevajadzētu izraisīt pastāvīgus pārvedumus dalībvalstu starpā.** Stabilizācijas funkcijai vajadzētu būt veidotai tā, lai visām iesaistītajām dalībvalstīm būtu vienādas iespējas gūt no tās labumu un tās konsekventi veiktu tajā iemaksas.
- **jāveicina stabila fiskālā politika un jāmazina bezrūpīgas rīcības risks.** Nosacījumu atbalsta piešķiršanai nebūtu, taču, lai piekļūtu stabilizācijas funkcijai, būtu jāizpilda stingri, iepriekš noteikti atbilstības kritēriji, kuru pamatā ir stabila makroekonomikas politika. Principā tiesības uz piekļuvi būtu tikai dalībvalstīm, kas atbilst ES uzraudzības sistēmai laikposmā pirms lieliem asimetriskiem satricinājumiem. Tas palīdzēs izvairīties no bezrūpīgas rīcības riska un radīs papildu stimulu nodrošināt atbilstību stabilas fiskālās politikas un struktūrpolitikas jomā.
- **jāveicina finanšu stabilitāte.** Tai būtu jāmazina risks, ka saņēmējai dalībvalstij ir vajadzīga programma Eiropas Monetārā fonda ietvaros.
- **Ekonomiski jēgpilnai stabilajā stāvoklī.** Tai jābūt pietiekami lielai, lai nodrošinātu patiesu stabilizāciju dalībvalsts līmenī. Aplēses liecina – lai šāda funkcija būtu efektīva eurozonā, tajā būtu jāveic kopējie neto maksājumi vismaz 1 % apmērā no iekšzemes kopprodukta. Turklāt, lai stabilizācijas funkcija būtu uzticama, tai ir jābūt pietiekami daudz pieejamu līdzekļu pat lejupslīdes periodā. Tas var nozīmēt kādu aizņemšanās spējas veidu, paturot prātā nepieciešamību nodrošināt, ka ES budžets saglabā līdzsvaru.
- **Savlaicīgai un efektīvai.** Attiecībā uz tām dalībvalstīm, kas izpilda atbilstības kritērijus, lai piekļūtu stabilizācijas funkcijai, iedarbināšanai būtu jānotiek automātiski un nekavējoties, pamatojoties uz iepriekš noteiktiem parametriem (piemēram, pamatojoties uz lielu īslaicīgu negatīvu novirzi no bezdarba vai investīciju tendences).
- **Jāietver budžeta atbalsta/dotācijas komponents.** Paļaujoties tikai uz aizdevumu sistēmu, var panākt ierobežotu ietekmi, jo dalībvalsts varētu vienkārši aizņemties tirgos vai izmantot kādu no esošajām piesardzības kredītlīnijām. No otras puses, aizdevuma komponentam ir priekšrocība risināt dažas iespējamās likviditātes problēmas, neradot pastāvīgu pārvedumu risku. Stabilizācijas instrumentam, izmantojot dotāciju sistēmu, varētu būt spēcīgāka un tūlītēja makroekonomiskā ietekme.

Pastāv dažādi veidi, kā paredzēt šādu stabilizācijas funkciju. Komisija iezīmēja trīs dažādas iespējas savā pārdomu dokumentā par ekonomiskās un monetārās savienības padziļināšanu. Pirmkārt, Eiropas līmeņa investīciju aizsardzības shēma varētu aizsargāt ieguldījumus lejupslīdes gadījumā, atbalstot precīzi noteiktas prioritātes un jau plānotus projektus vai darbības valstu līmenī, piemēram, infrastruktūras vai prasmju attīstību. Otrkārt, Eiropas līmeņa bezdarba pārāpdrošināšanas shēma varētu darboties kā “pārāpdrošināšanas fonds” attiecībā uz valstu bezdarba shēmām. Treškārt, fonds nebaltām dienām varētu regulāri uzkrāt līdzekļus no dalībvalstīm, un izmaksas no tā varētu saņemt, pamatojoties

²⁷ Šādi ārkārtas pasākumi iepriekšējos gados tika veikti, lai atbalstītu Grieķiju. Līdzfinansējuma likmju modifikācijai varētu būt vienreizēja stabilizējoša ietekme, jo tas varētu palīdzēt saglabāt publiskās investīcijas, kuras dalībvalsts citādi nebūtu spējīga finansēt. Iepriekšējā finansējuma līmeņa pieskaņošanas rezultātā varētu, piemēram, paātrināt maksājumus no Eiropas strukturālajiem un investīciju fondiem, par ko panākta vienošanās attiecībā uz visu daudzgadu finanšu shēmas periodu, saņemot mazākus maksājumus vēlāk.

uz iepriekš noteiktiem noteikumiem. Katram no šiem risinājumi ir savas priekšrocības, un laika gaitā tos varētu arī apvienot.

Komisija ir paredzējusi stabilizācijas funkciju, kas var atbalstīt investīciju līmeni valsts līmenī un ko var attīstīt laika gaitā, sākot ar aizdevumiem un salīdzinoši nelielu dotāciju komponentu. Tas atbilstu nozīmei, kādu šī Komisija piešķir investīcijām kā ilgtermiņa izaugsmes virzītājspēkam, un ļautu to ātri īstenot, salīdzinot ar abām pārējām iespējām. Ņemot vērā ES budžeta struktūru un sastāvu (līdzsvarotība gada griezumā un ierobežojumi attiecībā uz pašu resursiem), stabilizācijas funkcija būtu jāveido tā, lai tā varētu pilnībā realizēt savu potenciālu noteiktā laikposmā, jo īpaši, lai sasniegtu nepieciešamo finanšu līdzekļu apjomu.

Stabilizācijas funkcija: īpašs mehānisms, kas apkopo ES publiskās finanses, lai reaģētu uz lieliem asimetriskiem satricinājumiem

Šajā struktūrā īpašs Komisijas pārvaldīts mehānisms varētu apvienot dažādus finansējuma avotus Eiropas līmenī ar mērķi efektīvi nodrošināt stabilizācijas funkciju. Šis mehānisms būtu balstīts uz Eiropas līmeņa investīciju aizsardzības shēmas darbības principiem, un tā mērķis būtu sniegt atbalstu noteiktām prioritātēm un jau plānotiem projektiem vai darbībām valstu līmenī, piemēram, saistībā ar iepriekš minētajām valstu investīciju platformām.

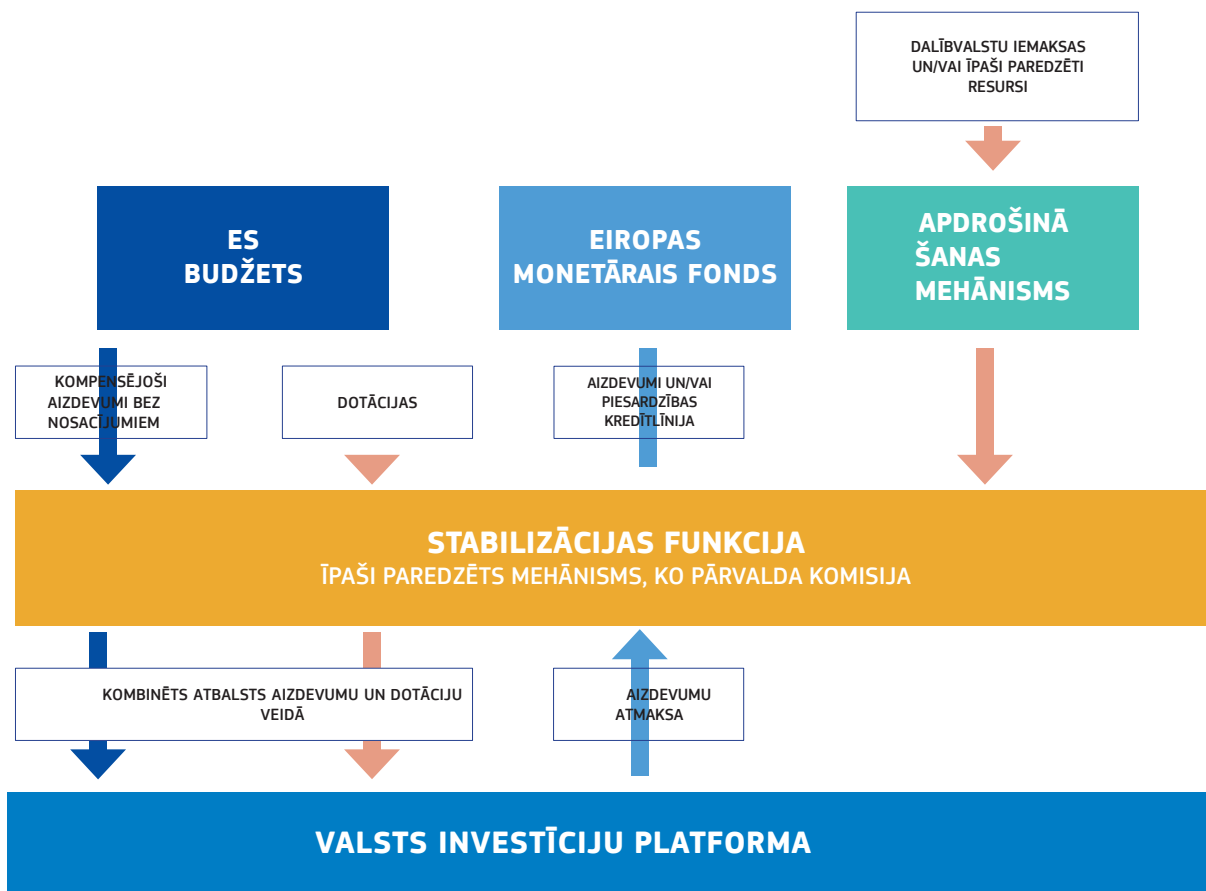
Ievērojot stingrus atbilstības kritērijus, dalībvalstij, kas saskaras ar lielu asimetrisku satricinājumu, automātiski būtu tiesības saņemt palīdzību, kas sniegta ar stabilizācijas funkciju. Tiktu sniegts jaukts atbalsts, kura pamatā ir aizņēmumi un budžeta atbalsts un kurš varētu būt balstīts uz trim sastāvdaļām, ko var pakāpeniski attīstīt:

- **ES budžets un Eiropas Monetārais fonds varētu skartajai dalībvalstij sniegt aizdevumus, kurus garantē no ES budžeta.** Eiropas Monetārais fonds varētu būt stabilizācijas funkcijas atbalsta struktūra: tas izsniegtu piesardzības aizdevumus, lai nodrošinātu īstermiņa likviditātes atbalstu. Tas būtu jāpapildina ar kompensējošiem aizdevumiem, kurus garantē ES budžets (šim nolūkam daudzgadu finanšu shēmā laikposmam pēc 2020. gada varētu izveidot ierobežotu aizņemšanās spēju²⁸). Saņēmēja dalībvalsts atmaksātu šos aizdevumus stabilizācijas funkcijai.
- **ES budžets varētu sniegt ierobežotu ik gadu budžetā plānoto dotāciju atbalstu attiecīgajām dalībvalstīm.** Attiecīgās apropriācijas varētu veikt īpašā budžeta pozīcijā, iespējams, kā daļu no Eiropas strukturālajiem un investīciju fondiem attiecībā uz iesaistītajām dalībvalstīm. Šo budžeta pozīciju katru gadu izmantotu stabilizācijas funkcijā, lai palīdzētu palielināt tās kapitālu. Lai novērstu citām ES politikas jomām paredzēto resursu izstumšanu, saistītie budžetā paredzētie izdevumi būtu jāatskaita no starpības starp daudzgadu finanšu shēmu un pašu resursu maksimālo summu²⁹.
- **Stabilizācijas funkcijas dotāciju atbalstu laika gaitā varētu papildināt apdrošināšanas mehānisms, kura pamatā ir brīvprātīgas dalībvalstu iemaksas.** Katru gadu dalībvalstis varētu veikt iemaksas šajā īpašajā fondā ārpus ES budžeta un/vai varētu vienoties par īpaša darba virziena izveidi attiecībā uz resursiem. Pēc tam, kad dalībvalstis ir apņēmušās ieguldīt un ir apkopotī pietiekami resursi, šis mehānisms varētu nostiprināt stabilizācijas funkcijas spēju.

²⁸ Ir jāatzīmē, ka atkarībā no paredzētās summas varētu būt vajadzīga pašu resursu maksimālās summas palielināšana.

²⁹ Lēmums par pašu resursiem un Daudzgadu finanšu shēmas regula būtu attiecīgi jāpielāgo.

Eiropas līmeņa stabilizācijas funkcija investīciju atbalstam

Avots: Eiropas Komisija

Komisija turpinās novērtēt precīzu ietekmi uz ES budžetu, gatavojot daudzgadu finanšu shēmu laikposmam pēc 2020. gada, un sniegs vajadzīgos priekšlikumus.

8. SECINĀJUMI

Ar šo paziņojumu Komisija nāk klajā ar jaunām idejām attiecībā uz jauniem budžeta instrumentiem stabilai eurozonai Savienības sistēmas ietvaros.

Laikposmam no 2018. līdz 2020. gadam Komisija ierosina:

- līdz 2018. gada vidum nodrošināt ātru vienošanās panākšanu par vienotā noregulējuma fonda atbalsta funkciju un sākt tās darbību līdz 2019. gadam. Šis priekšlikums ir iekļauts priekšlikumā izveidot Eiropas Monetāro fondu Savienības satvarā;
- stiprināt darbības, ko veic Strukturālo reformu atbalsta dienests, lai veicinātu reformu īstenošanu visās dalībvalstīs, un izveidot īpašu darba virzienu dalībvalstīm, kuras gatavojas pievienoties eurozonai. Tas ir atspoguļots priekšlikumā grozīt Strukturālo reformu atbalsta programmas regulu ar mērķi divkāršot budžetu, kas pieejams darbībām, kuras veic Strukturālo reformu atbalsta dienests laikposmā līdz 2020. gadam;
- paplašināt iespēju izmantot Eiropas strukturālo un investīciju fondu pašreizējo izpildes rezervi nolūkā atbalstīt strukturālās reformas, lai pārbaudītu ideju par reformu īstenošanas instrumentu izmēģinājuma posmā. Tas atspoguļojas arī mērķtiecīgās izmaiņās Kopīgo noteikumu regulā, kas attiecas uz Eiropas strukturālajiem un investīciju fondiem.

Attiecībā uz laikposmu pēc 2020. gada Komisija plāno 2018. gada maijā nākt klajā ar priekšlikumiem, kas būtu daļa no daudzgadu finanšu shēmas laikposmam pēc 2020. gada un kas ietvertu:

- reformu īstenošanas instrumentu nolūkā atbalstīt dalībvalstu saistības reformu īstenošanā;
- papildu tehnisko atbalstu konkrētām darbībām pēc dalībvalstu pieprasījuma;
- īpašu konverģences mehānismu dalībvalstīm, kuras ir ceļā uz pievienošanos eurozonai;
- stabilizācijas funkciju attiecībā uz eurozonas dalībvalstīm, kas būtu pieejama visiem lielu asimetrisku satricinājumu gadījumā.

1. pielikums: Pārskats par pieejamajiem līdzekļiem un “ugunsmūriem”

Tiesiskais regulējums	Instrumenti	Atbalsta veids	Apjoms	Finansējuma avots	Atmaksāšana	Funkcija	Ģeogrāfiskie aspekti
ES budžets 2014.-2020. gadam	Investīciju programmas – Eiropas strukturālie un investīciju fondi	Dotācijas, finanšu instrumenti	Spējas €461 miljarda apmērā	ES budžets	EU budžets	Atbalsta ES un dalībvalstu vidēja termiņa un ilgtermiņa investīciju prioritātes	Izteiktāk dalībvalstīs un reģionos ar zemāku IKP
	Dotācijas, finanšu instrumenti		Spējas €107 miljardu apmērā	ES budžets	ES budžets	Atbalsta ES vidēja termiņa un ilgtermiņa investīciju prioritātes	Visām ES dalībvalstīm
	Eiropas finanšu stabilizācijas mehānisms	Kompensējoši aizdevumi	Aizdošanas spējas līdz €60 miljardiem	Aizņēmumus nodrošina ar ES budžetu	Atmaksā dalībvalsts, kas saņēmusi aizdevumu	Nodrošina īstermiņa likviditāti dalībvalstīs, kas nonākušas ekonomiskās grūtībās	Visām ES dalībvalstīm
	Maksājumu bilance		Aizdošanas spējas Kompensējoši aizdevumi līdz €50 miljardiem	Aizņēmumus nodrošina ar ES budžetu	Atmaksā dalībvalsts, kas saņēmusi aizdevumu	Nodrošina īstermiņa likviditāti dalībvalstīs, kas nonākušas ekonomiskās grūtībās	Tikai dalībvalstīm, kas nav eurozonas dalībvalstis
	Strukturālo reformu atbalsta programma	Tehniskā palīdzība	Spējas €0,14 miljardu apmērā	ES budžets	ES budžets	Tehniskā palīdzība dalībvalstu strukturālo reformu centieni atbalstam	Visām ES dalībvalstīm
Eiropas Investīciju bankas darbības un Eiropas Stratēģisko investīciju fonds		Aizdevumi, finanšu instrumenti	Piesaista vairāk nekā €100 miljardus gadā	Aizņēmumus nodrošina ar ES budžetu un EIB kapitālu	Aizdevumu atmaksā tā saņēmēji	Atbalsta ES un dalībvalstu vidēja termiņa un ilgtermiņa investīciju prioritātes	Pamatojoties uz projektu kvalitāti ES līmenī
Eiropas Stabilizācijas mehānisms	Aizdevumi ar labvēlīgiem noteikumiem	Aizdevumi ar labvēlīgiem noteikumiem	Aizdošanas spējas līdz €500 miljardiem	Aizņēmumus nodrošina ar pašu kapitālu	Atmaksā dalībvalsts, kas saņēmusi aizdevumu	Nodrošina īstermiņa likviditāti dalībvalstīs, kas nonākušas ekonomiskās grūtībās	Tikai eurozonas dalībvalstīm

Avots: Eiropas Komisija